

فعالیت بهایبان در آذربایجان به روایت اسناد

پدیدآورده (ها) : نیک بخت، رحیم

تاریخ :: مطالعات تاریخی :: تابستان 1386 - شماره 17

از 214 تا 239

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/263338>

دانلود شده توسط : کافی نت تخصصی نور

تاریخ دانلود : 21/05/1395

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

مجله علمی پژوهشی
فصلنامه مطالعات تاریخی
پیاپی ۱۳۸۳
شماره ۱۳
تابستان ۱۳۹۳

فعالیت بهایمان در آذربایجان به روایت اسناد

فصلنامه مطالعات تاریخی

فعالیت بهاییان در آذربایجان به روایت اسناد

○ رحیم نیکبخت*

۲۱۵

از جمله موضوعات مهم در تاریخ معاصر ایران بهائیت است. ارتباط مستقیم و غیرمستقیم بهاییان با بیگانگان، نقش و تأثیر آنان در سیاستهای ضداسلامی عصر پهلوی چون کشف حجاب و سیطره اقتصادی بر ارکان جامعه، تسلط عوامل بهایی در تشکیلات اداری و سیاسی - نظامی ایران از مسائل مهم و قابل بررسی این فرقه سیاسی است. اما آذربایجان در فعالیتهای برنامه‌های بهاییان از اهمیت زیادی برخوردار بوده است. در خاطرات مرحوم صبحی، گزارشهای نسبتاً دقیقی از گستره فعالیت بهاییان در آستانه جنگ جهانی اول در آذربایجان داده شده است.^۱ بر اساس اسناد و منابع دیگر با سایر فعالیتهای بهاییان در عصر پهلوی آشنا می‌شویم. بر اساس اسناد^۲ موجود در آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی ناگفته‌هایی از فعالیت بهاییان در آذربایجان را مرور می‌کنیم. حجم انبوه اسناد و فعالیتهای متنوع بهاییان در سرتاسر ایران و بویژه در آذربایجان، انتخاب اسناد را مشکل می‌سازد. با این حال این نوشتار می‌تواند فتح بابی برای بررسیهای دقیق‌تر در این باره به حساب آید.

نقشه ده‌ساله

همچنان که تاکنون تاریخ دقیق فعالیتها و جوانب تلاشهای بهاییان به روشنی طرح نشده، اطلاعات ما از کیفیت فعالیتهای بهاییان نیز کافی نیست. از جمله مسائل قابل بحث «نقشه

بدیعه جهاد کبیر اکبر الهی» است. این برنامه ده ساله از سال ۱۳۳۲ شروع و تا سال ۱۳۴۲ ادامه پیدا کرده است. در گزارشهای موجود عنوان شده است که این برنامه با موفقیت توأم بوده است. متأسفانه از کم و کیف فعالیتهای مختلف بهاییان در این برنامه دهساله گزارشی در دست نیست. در این مقطع ده ساله تحولات بسیاری روی داد که بیارتباط با گسترش و بسط نفوذ فعالیتهای این فرقه نبود. چه بسا بخشی از اهداف نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) در سال ۴۱ را باید پاسخی به این تحولات تلقی کرد.

گزارشهای شهربانی تبریز از بهاییان در آستانه شروع نهضت اسلامی حکایت از گسترش فعالیتهای این فرقه - اواخر برنامه ده ساله بهایی - دارد. در گزارشی مربوط به اواخر سال ۱۳۴۰ عنوان شده است:

از استانداری آذربایجان ضمن شماره ۲۴۰۴ - ۴۰/۱۰/۱۹ اعلام شده بود که به استناد گزارشهایی که به استانداری رسیده اخیراً فعالیت بهاییان در آذربایجان شدت پیدا کرده در محفل خودشان به تبلیغات مذهبی مشغولاند که در این مورد تحقیقات لازم معمول، معلوم شد که بهاییان هر هفته سه بار در محفل خودشان جمع و فعالیت مذهبی می نمایند...^۲

این فعالیتهای گسترده حساسیت نیروهای مذهبی تبریز را برانگیخت، به طوری که مرحوم حاج میرزا حسن ناصرزاده و حاج میرزا حسین انزلی چهرگانی دو تن از وعاظ^۳ پرشور در شبهای ماه مبارک رمضان سال ۱۳۴۰ در منابر علیه آنان به سخنرانی پرداختند. این گزارش می افزاید:

... در روزهای مختلف در مساجد ضمن وعظ خطابه بیاناتی بر علیه بهاییان و نفوذ آنها در دستگاههای دولتی و همچنین ازدیاد فعالیت آنان ایراد می نمایند...

با ارسال این گزارش به اداره اطلاعات شهربانی کل کشور، یکی از مقامات عالی رتبه ارتش در نامه ای به یکی از مسئولان بلندپایه شهربانی کل کشور می نویسد:

۱۲ اسفند ۱۳۴۰

تیمسار [ناخوانا] کرامتی

شرحی از تبریز رسیده است که خلاصه آن لفاً از نظر عالی می گذرد. اطمینان دارد برای جلوگیری از هرگونه اقدامات مخالف آسایش اهالی کشور، اوامر لازمه مقتضیه صادر فرموده و می فرمایند و این قبیل اشخاص مُفسد و فتنه جو شدیداً مورد مؤاخذه و تنبیه قرار خواهند گرفت. توصیه و عدالت گستری تیمسار باعث مزید تشکر ارادتمند و جمعی از خدمتگزاران حقیقی میهن مقدس خواهد گردید.

سرلشکر. [امضا]^۴

نگارش چنین توصیه نامه ای برخلاف عرف اداری شهربانی، سندی متقن از میزان نفوذ

بهایان در مراکز حساس کشور است. در این نامه برخورد جدی با حجت‌الاسلام ناصرزاده و همچنین رعایت حال بهایان توصیه شده است.

در سندی دیگر از اسفند ۱۳۴۱، سال پایانی برنامه ده ساله بهایان، سرتیپ عطایی رئیس شهربانیهای آذربایجان شرقی طی دستوری به شهربانیهای تابعه و کلانتریها ابلاغ می‌کند که:

طبق دستور مرکز گزارشات واصله از بعضی از شهرستانها حاکی بود که اخیراً فعالیت فرقه بهایی افزایش یافته و عمال و مبلغین آن فرقه از طرق مختلف در اغفال و گمراه نمودن مردم مشغول فعالیت می‌باشند لذا مراتب [به وزارت] کشور و سازمان اطلاعات و امنیت کشور منعکس گردید. در پاسخ اعلام داشته‌اند با توجه به اصل بیست و یکم قانون اساسی، انجمنها و اجتماعاتی که مولد فتنه دینی و دنیوی و مخل نظم هستند ممنوع می‌باشد علی‌هذا لازم است با توجه به امریه صادر شده [از سوی] وزارت کشور به نحو مقتضی با همکاری ساواک محل از فعالیت مضره و تظاهرات [ات] فرقه مذکور جلوگیری و نتیجه را گزارش نمایید.^۶

این ابلاغیه که از تهران صادر شده بود، به احتمال زیاد نمی‌تواند بی‌ارتباط با مبارزه روحانیان به رهبری امام خمینی با لایحه انجمنهای ایالتی و ولایتی باشد که در آن رژیم شاه تلاش می‌کرد نوعی رسمیت غیرمستقیم به فرقه بهائیت ببخشد.

نقشه نه ساله

در ادامه نقشه ده ساله مرکز جهانی بهایان، نقشه‌ای موسوم به «نقشه جلیله نه ساله» طراحی و به اجرا گذاشته شد که از آغاز سال ۱۳۴۳ محافل بهایی ملزم به اجرای آن گردیدند. خوشبختانه در اسناد موجود آگاهیهای بیشتری از این برنامه در دست است. در شیوه‌نامه «بیت‌العدل اعظم»، تمامی بهایان ملزم گردیدند از «کلیه مصالح و احتیاجات محلی و منافع مادی و نفسانی خویش صرف‌نظر کرده و با اهدای حداکثر کمک مالی، شخصاً با کمال خلوص نیت در انجام هدفهای این نقشه جهانی شرکت نمایند.»^۷ طی دستورهای جداگانه، محافل بهایی سراسر کشور ملزم گردیدند که از احداث ساختمان جدید خودداری کرده فقط به تعمیرات ضروری آن هم برای جلوگیری از خرابی بپردازند و در عوض هزینه آن را به مرکز بهایان ارسال دارند.^۸

برای اجرای این نقشه نه ساله، هیئتهایی شکل گرفت که گزارش لحظه به لحظه فعالیت‌های خود را به مرکز بهائیت ارسال می‌کردند. از دستورالعملهایی که به محافل بهایی صادر می‌گردید و بخشی از آنها در گزارشهای شهربانی آذربایجان انعکاس یافته برخی از اهداف آنها روشن می‌گردد. از آن جمله نفوذ در تمام قسمت‌ها و نقاط آذربایجان و به دست گرفتن تدریجی اراضی

حاصل‌خیز کشاورزی و همچنین نفوذ در میان ایلات و عشایر آذربایجان و سایر نواحی بود. در یکی از دستورهایشان به تاریخ دی ماه ۱۳۴۳ به محفل روحانی تبریز چنین آمده است:

از آن محفل مقدس خواهشمند است در صورتی که در حوزه آن قسمت امری [از] لحاظ پیشرفت امر نشر نفعات‌الله به طور عمومی و دسته‌جمعی و همچنین ابلاغ کلمه‌الله بین ایلات و عشایر احساس می‌گردد که احتیاج تشکیل لجنه مخصوصی برای این منظور است مقرر فرمایند در تشکیل آن اقدام فرموده نتیجه را ابلاغ فرمایند.^۹

در دستورالعملی دیگر به محفل بهایبان مهاباد اجازه خرید یک باب خانه در منطقه اشنویه برای تبلیغ در میان کردها صادر شده است زیرا «به منظور اجرای اهداف نقشه ۹ ساله است [و] بلا مانع خواهد بود»^{۱۰}

از دیگر اهداف این برنامه، تصرف تدریجی اراضی کشاورزی مناطق حاصل‌خیز از جمله در آذربایجان بود. در ۳۰ دی ۱۳۴۳ به محفل روحانی تبریز دستور می‌رسد که «آن محفل مقدس استحضار کامل از وضع چهریق و املاک امری در آن سازمان دارند. خواهشمند است مقرر فرمایند نفوسی را که بتوانند در امور زراعت اقدام کنند با مطالعه قبلی جهت تصرف و تملک تدریجی به آن محل اعزام فرمایند»^{۱۱}

از دستورهای دیگرشان آشکار می‌گردد که محفل جهانی بهائیت بسیار علاقه‌مند بوده است که هر نوع کتاب خطی و مطبوع دیگر در مورد ایلات و عشایر از نواحی مختلف ایران بویژه آذربایجان را جمع‌آوری نماید و در میان عشایر قراء و قصبات کوچک و بزرگ هم محافل بهائیت دایر شود.^{۱۲}

تبلیغ در مراکز فرهنگی و آموزشی

در بررسی اسناد موجود در پرونده بهائیت در شهربانی آذربایجان، زوایای بیشتری از اهداف برنامه ۹ ساله بهائیت آشکار می‌گردد. بهایبان می‌کوشیدند در مراکز آموزشی و فرهنگی نفوذ نمایند.^{۱۳} در قدیم‌ترین سند موجود به سال ۱۳۲۹ آمده است که یک آموزگار بهایی از طرف محفل بهایبان تبریز در قریه ایواوغلی خوی مأمور تدریس شده بود که با حساسیت ایجاد شده مجبور به ترک منطقه می‌شود.^{۱۴} در برنامه ۹ ساله، نفوذ در مراکز آموزشی پیش‌بینی شده بود. دانشگاه تبریز و ادارات آموزش و پرورش آذربایجان محل مناسبی برای فعالیت به شمار می‌رفت. در سالهای پایانی برنامه ۹ ساله، بهایبان در دانشگاه تبریز و برخی محافل دیگر به موفقیت‌هایی دست پیدا کرده بودند. در گزارشی از سال ۱۳۵۰ درج شده است:

ساعت ۱۹ الی ۲۱ روز جمعه ۵۰/۱۰/۲۴ جلسه جوانان دانشجوی بهایی در منزل

سرگرد دکتر برق آسا، افسر ارتش در تبریز تشکیل و تعدادی از رؤسای دانشکده‌ها و استادان دانشگاه از جمله معاون دانشکده پزشکی و آقای دکتر میرآفتابی در جلسه شرکت داشته‌اند.^{۱۵}

در گزارش دبگری به شگرد استفاده از دختران و زنان برای تبلیغ بهائیت اشاره شده است که در دانشگاه و اداره آموزش و پرورش به کار می‌رفته است: «پیروان فرقه بهایی در تبریز فعالیتهای تبلیغاتی خود را در دانشگاه، اداره آموزش و پرورش و سایر ادارات با استفاده از زنان و دختران بهایی تشدید نموده‌اند.» در ادامه گزارش به اسامی فعالان در مراکز مختلف فرهنگی اشاره شده است از جمله «آموزگار یک دبستان و کودکستان».^{۱۶} در گزارشی دیگر از فعالیت صورت گرفته در دانشگاه تبریز می‌خوانیم:

خبر رسیده حاکی است اخیراً چند دانشجوی بهایی مسلک که در دانشکده‌های مختلف دانشگاه تبریز مشغول تحصیل گردیده‌اند علناً تبلیغ بهایی‌گری می‌نمایند. از جمله شخصی به نام مسعود فغایان که پدرش مدیرعامل کارخانجات زمزم شیراز می‌باشد به اتفاق خانم انصاری ماشین‌نویس سازمان آب که مشارالیه نیز بهایی می‌باشد در اجتماع تبلیغ می‌نماید.^{۱۷}

از فعالیتهای علنی و تبلیغ بهائیت در دانشگاه تبریز، سازمان آب، شهرداری، آموزش و پرورش نیز گزارشهایی رسیده بود.^{۱۸} اسناد موجود حاکی است که رفته رفته فعالیت بهایان بویژه در مراکز فرهنگی و آموزشی رو به رشد بوده است. در گزارشی از اوایل سال ۱۳۵۶ آمده است: طبق اطلاع اخیراً خانم پارسا رئیس آموزشگاه بهیاری بیمارستان شیر و خورشید تبریز مبادرت به تبلیغ مسلک بهایی‌گری نموده و دانش‌آموزان پانسیون بهیاری که مسلک بهائیت را قبول کرده‌اند همیشه مورد توجه و عنایت ایشان بوده و روزهای دوشنبه به آنان اجازه شرکت در جلسه متشکله مربوط به بهایی‌گری در منزل آقای آستانی واقع در کوچه خیریه را می‌دهد به طوری که این‌گونه تشریفات عده دختران پیرو این مسلک را به ۲۵ نفر رسانده و موجبات دلسردی و ناراحتی سایر دختران مسلمان را فراهم ساخته مضاف بر اینکه در مدت زمان مرخصی دختران بهایی، کار آنان به دختران مسلمان ارجاع می‌گردد.^{۱۹}

چون فعالیت بهایان برنامه‌ریزی شده و به دقت انجام می‌گرفت، اهداف موردنظرشان نیز محقق می‌شد. به عنوان نمونه در گزارشی از سال ۱۳۵۴ نام شش آموزگار بهایی قید شده است که در کلاسهای خود آشکارا به تبلیغ مشغول بوده‌اند. بدیهی است چنین فعالیتهایی بدون عکس‌العمل در جوّ مذهبی تبریز نباشد گرچه قصد پرداختن به عکس‌العمل اقبال مذهبی را در مقابل فعالیتهای بهایان نداریم، با این حال در همین گزارش قید شده است:

... چند نفر از متعصبین مذهبی تبریز از جمله آقایان ۱- حاج خلیل خوبی ۲- وحدت (واعظ) ۳- شریف‌پور (بازار فروش) ۴- پاینده (دبیر آموزش و پرورش) در نظر دارند که در این زمینه و برای جلوگیری از فعالیت و تبلیغات آنان به استانداری و آموزش و پرورش مراجعه و شکایت و تقاضا کنند. ترتیبی داده شود که این قبیل افراد لااقل در مشاغل اداری انجام وظیفه نمایند.^{۲۰}

نفوذ و گسترش روزافزون

با نفوذ بهاییان در سطوح مختلف ارکان حکومت شاهنشاهی پهلوی، شاهد آزادی عمل روزافزون آنها هستیم:

ساعت ۱۰ روز ۲۶/۶/۴۷ چند نفر از مسافرین تبریز در قهوه‌خانه میدان راه‌آهن نشسته صحبت می‌کردند که صاحب کارخانه ماشین‌سازی تبریز که بهایی می‌باشد هر چند روز عده‌ای از کارگران را اخراج نموده و کارگران جدیدی به کار می‌گمارد. کارگران کارخانه از صاحب کارخانه ناراضی بوده قصد دارند به نمایندگی از طرف خود کارگرانی را جهت تسلیم شکایت به بازرسی شاهنشاهی به تهران بفرستند.^{۲۱}

۲۲۰

و یا در سند دیگری خبر دایر شدن مکتب تعلیم بهائیت برای کودکان بهاییان توسط محفل تبریز عنوان شده است.^{۲۲} مواردی از چنین مطالبی در اسناد فراوان یافت می‌شود.

سال ۱۳۵۲ برای فعالیت بهاییان در آذربایجان سال پرتحرکی بود. از جمله تلاشهای آنها در این سال، چاپ و توزیع کتابهای ضداسلامی در تبریز است که شخصی به نام چیت‌ساز از تهران این کتابها را به تبریز انتقال داده «در بازار و نقاط مختلف شهر پخش» کرده است.^{۲۳} در ادامه همین فعاليتها مسئولین کارخانه پستی کولا «هرماه مبلغ زیادی پول در اختیار یکی از مبلغان بهایی تبریز قرار می‌دادند تا صرف تبلیغ بهائیت نماید» که وی هم از عهده این کار به خوبی برآمده است.^{۲۴} در تکمیل این گزارش، گزارش دیگری به شرح زیر موجود است:

خبر رسیده حاکی است آقای چیت‌ساز ساکن تهران که رابط بین بهاییان تهران و سایر شهرستانهای ایران می‌باشد در تاریخ ۲/۸/۵۲ از تهران به تبریز وارد و مدت دو روز در منزل زهتاب دندانساز سکونت و مبلغ دویست هزار تومان به صندوق اسناد بهاییان تبریز که توسط شرکت زمزم ارسال شده بود تحویل و ضمناً با آقای مهندس ساعدی رئیس نیروگاه برق تبریز ملاقات و گفتگو و روز ۴/۸/۵۲ تبریز را به قصد تهران ترک نموده است.^{۲۵}

بر اساس این گزارش اگر همین مبلغ را به سایر شهرهای بزرگ ایران هم ماهیانه پرداخت

فعالیت بهاییان در آذربایجان به روایت اسناد

کرده باشند رقم سرسام‌آوری را برای تبلیغ بهائیت اختصاص داده‌اند. به عبارتی، سالیانه حدود شصت میلیون تومان صرف تبلیغ بهائیت نموده‌اند. و به عبارت دیگر از سال ۵۲ تا ۱۳۵۷ حدود سیصد میلیون تومان خرج کرده‌اند.^{۲۶} موضوع مهم‌تر آنکه شرکت زمزم یکی از صدها شرکت فعال بزرگ و کوچک بهاییان قبل از انقلاب بوده است.

ارتباط با بیگانگان

نفوذ گسترده بهاییان در مراکز فرهنگی و به دست گرفتن شریانه‌های کشور، به آنان این جرئت و جسارت را می‌داد که وابستگی‌های خود را به بیگانگان بدون ترس و واهمه بیان و به آن افتخار نمایند؛ ضمن اینکه از این مسئله برای ارعاب و جذب افراد هم استفاده نمایند. آنچه در اسناد و گزارشهای شهربانی آذربایجان شرقی انعکاس یافته از موارد بسیار بدیهی و آشکار این اظهارات می‌باشد. از سال ۱۳۴۸ سندی به شرح زیر وجود دارد:

آگاهی رسیده حاکی است که چند تن از افراد فرقه بهایی در کشور اسرائیل سکونت داشته و چند نفر نیز از جمله شخصی به نام روح‌الله مشتاق اهل قریه سیسان در اطراف تبریز به آن کشور تردد داشته و کمکهایی که از طرف فرقه مذکور به کشور اسرائیل می‌گردد توسط آنها انجام می‌گیرد. ضمناً بهاییانی که در آذربایجان در سایر شهرستانها دارای تأسیسات و کارخانه‌هایی هستند از وسایل و آلات ساخت اسرائیل استفاده و با خرید آن به اقتصاد کشور مورد بحث به طور غیرمستقیم کمک می‌نمایند.^{۲۷}

موضوع قابل تأمل آنکه طبق اسناد ساواک، آیت‌الله قاضی طباطبایی قصد داشت در عید فطر سال ۱۳۴۷ به همراه نمازگزاران به قریه سیسان (مورد اشاره در سند فوق) رفته نماز عید را در آن محل برگزار نماید که مقامات شهربانی از آن کار جلوگیری می‌کنند.^{۲۸} و جالب‌تر آنکه در خطبه‌های نماز عید فطر همین سال، آیت‌الله قاضی طباطبایی در مسجد مقبره، حملات تندى علیه رژیم اشغالگر قدس می‌نماید و در پی آن به مدت یک سال از تبریز به بافت، سپس به زنجان تبعید می‌گردد. پس از تبعید وی در تبریز شایع می‌شود که تبعید وی به خواست بهاییان و یهودیان انجام گرفته است؛ ضمناً دولت ایران از اسرائیل پشتیبانی و کمکهایی مالی به آن کشور می‌کند.^{۲۹}

ارتباط بهاییان با کشورهای بیگانه موضوعی قابل کتمان نیست بویژه موقعی که ایشان از قدرت، نفوذ و موقعیت خوبی در عرصه سیاسی، اجتماعی و اقتصادی برخوردار بودند و خود به این ارتباط افتخار هم می‌کردند. در یکی از گزارشهای شهربانی آذربایجان شرقی به اداره اطلاعات آمده است:

طبق اطلاع، اخیراً شخصی به نام شهرام عیسی‌خانی دانشجوی سال اول ریاضی دانشکده علوم دانشگاه آذربادگان در کلاس درس، سایر دانشجویان را به قبول مسلک بهائیت تشویق و چنین اظهار می‌دارد که دولت شوروی و انگلیس مخفیانه به بهائیان پول می‌دهند تا کمیته بهائیان را تقویت کنند ما نیز افراد بهایی بویژه اشخاصی را که به این مسلک پیوندند از نظر تأمین مسکن و کمک هزینه زندگی حمایت و کمک می‌کنیم.

در ارزیابی گزارش فوق قید شده که «قابل بررسی است»^{۳۰} اما در خلاصه شده گزارش فوق که به ریاست اداره اطلاعات شهربانی کل کشور و ریاست ساواک استان ارسال شده است، در ارزیابی گزارش چنین قید شده است: «تبلیغ صحت دارد»^{۳۱}

پانوشتها

- * کارشناس مرکز اسناد انقلاب اسلامی و پژوهشگر تاریخ معاصر آذربایجان.
- ۱- در خاطرات صبحی، منشی و محرم اسرار عبدالبهاء موارد جالبی از این ارتباط نشان داده شده است. ر.ک: خاطرات زندگی صبحی و تاریخ بای‌گری و بهایی‌گری، به کوشش سیدهادی خسروشاهی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶.
 - ۲- آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، پرونده بهائیت در آذربایجان، کده ۷۷۰۲ و ۷۷۴۰.
 - ۳- سند شم ۱.
 - ۴- مرحوم ناصرزاده و مرحوم انزلی از جمله وعاظ مبارز دوران نهضت اسلامی در تبریز هستند که فعالیتهای زیادی داشته‌اند.
 - ۵- سند شم ۲.
 - ۶- سند شم ۳.
 - ۷- سند شم ۴.
 - ۸- سند شم ۵، نمونه یکی از دستورالعملهایی است که به محفل روحانی میان‌دوآب صادر شده است.
 - ۹- ر.ک به: سند شم ۶.
 - ۱۰- ر.ک به: سند شم ۷.
 - ۱۱- ر.ک به: سند شم ۸.
 - ۱۲- ر.ک به: سند شم ۹.
 - ۱۳- بایان هم به این تلاشها دست می‌زدند تا جایی که در برخی از خاطرات شفاهی بر جای مانده این موضوع یادآوری شده است که بسیاری از مردم آذربایجان به خاطر اینکه فرزندانشان بایی نشوند، آنان را از درس خواندن باز می‌داشتند. (مصاحبه با مرحوم اسدالله صدری لیورجانی، تابستان ۱۳۷۹).
 - ۱۴- سند شم ۱۰.
 - ۱۵- سند شم ۱۱.
 - ۱۶- سند شم ۱۲.
 - ۱۷- سند شم ۱۳.

۱۸- سند شم ۱۴.

۱۹- سند شم ۱۵

۲۰- سند شم ۱۶

۲۱- سند شم ۱۷

۲۲- سند شم ۱۸

۲۳- سند شم ۱۹

۲۴- سند شم ۲۰

۲۵- سند شم ۲۱

۲۶- کمک به ۲۵ شهر $۵/۰۰۰/۰۰۰ =$ (تومان ماهیانه) $۲۵ \times ۲۰۰/۰۰۰/$ (شهر بزرگ)

هزینه صرف شده یکساله برای ۲۵ شهر $۶۰/۰۰۰/۰۰۰ =$ (یکسال) $۱۲ \times ۵/۰۰۰/۰۰۰/$

پنج سال $۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰ =$ (۵ سال) $۵ \times ۶۰/۰۰۰/۰۰۰$ از سال ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۷ پیروزی انقلاب اسلامی

۲۷- سند شم ۲۲.

۲۸- یاران امام به روایت اسناد ساواک، شهید آیت‌الله سید محمدعلی قاضی طباطبایی (جلوه محراب)، تهران، مرکز

بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات، ۱۳۷۹، ص ۲۶۵.

۲۹- همان، ص ۲۷۳.

۳۰- سند شم ۲۳

۳۱- سند شم ۲۴

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

تاریخ: _____
شماره: _____
پرونده: _____

شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱

وزارت کشور
شهرتاریخ کل کشور
شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱

شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱

از: شهیدبهایبان آذربایجان شرقی
به: شهیدبهایب های پایه - سرکلانتری

مطلب دستوربرگزارنات ارسالشده شهیدبهایبانهای بود که اهلکارند نهایت توفیق بدانی ازاین طریق
و حال و حالش این بزرگواران حفظ درانتظار نگهوار میباشم نهایت تمناست میانه تان را از
کوتاه و بیادمان اطلاعات یابید که پیشتر گردید در تاریخ بالا دانسته اند آنچه به عمل میسر
قانون اساسی انجمن ما را باقی نماند که بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند
علیهما لازم است بازوجه بهایبانها بزرگواران که بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند
توفیق مذکور را بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند

۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱ - شماره پرونده

روزت بهایبان
شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸

سند شماره سه

شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱

وزارت کشور
شهرتاریخ کل کشور
شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱

شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱

از: شهیدبهایبان آذربایجان شرقی
به: شهیدبهایب های پایه - سرکلانتری

مطلب دستوربرگزارنات ارسالشده شهیدبهایبانهای بود که اهلکارند نهایت توفیق بدانی ازاین طریق
و حال و حالش این بزرگواران حفظ درانتظار نگهوار میباشم نهایت تمناست میانه تان را از
کوتاه و بیادمان اطلاعات یابید که پیشتر گردید در تاریخ بالا دانسته اند آنچه به عمل میسر
قانون اساسی انجمن ما را باقی نماند که بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند
علیهما لازم است بازوجه بهایبانها بزرگواران که بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند
توفیق مذکور را بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند و بگویند

۱۱/۱۲/۸ - ۰/۱۱۱۱۵۱ - شماره پرونده

روزت بهایبان
شماره پرونده: ۱۱/۱۲/۸

سند شماره چهار

کرمان را خبر بهایان

دوره فوریت

بسته بندی خاطانی

۱- اثر : تصویرهای اسکان آذربایجان ماهی ۷ - شعبه کرمان : ۲۷-۱-۸۱

۲- اثر : ریاست اداره اطلاعات ۸ - تاریخ کرمان : ۵۲/۳/۱۶

۳- شماره : ۹ - تاریخ وقوع : ۵۲/۳/۱۸

۴- شرح : ۳۱۶۴ - تاریخ رسیدن خبر به شعبه : ۵۲/۳/۱۸

۵- پیوست : ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر به دبیر هیات : _____

۶- ملاقاتن خاطانی : ۱۲ - گزینگان : _____

مطلب / چید

موضوع : تصویرهای حاکی است اسکان خبرها چند و دانشمندی بهایان مسلک که در دانشگاه و مایه مختلف در دانشگاه تبریز مشغول تحصیل گردیده اند طبق "تایلیخ بهایان" میباید از سبب تخلف نام مستورین آنها قیام که در فوریت بر مایل کارخانه جادوشم خبرها زنیها کند با تالی خام - تصاریف با تخمین تخمین ساریان آب که مدار آنها توشه های میباشند در راستای تبلیغ میباید که

۸۲۸-۹۰۰

۱۱۹۹۸۸

محرمانه

تاریخ : _____

محل : _____

۱۵۵/۱۵۵

سند شماره سیزده

کرمان را خبر بهایان

دوره فوریت

بسته بندی خاطانی

۱- اثر : تصویرهای اسکان آذربایجان ماهی ۷ - شعبه کرمان : ۲۷-۱-۸۱

۲- اثر : ریاست اداره اطلاعات ۸ - تاریخ کرمان : ۵۲/۳/۱۶

۳- شماره : ۹ - تاریخ وقوع : ۵۲/۳/۱۸

۴- شرح : ۳۱۶۴ - تاریخ رسیدن خبر به شعبه : ۵۲/۳/۱۸

۵- پیوست : ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر به دبیر هیات : _____

۶- ملاقاتن خاطانی : ۱۲ - گزینگان : _____

مطلب / چید

موضوع : عنوان تیرت بهایان در تبریز فعالیت های تبلیغی خود را در دانشگاه ، ادارات و آموزش و پرورش و ادارات با استفاده از زبان و سخن بهایان کند به منظور تسهیل از جمله در آذربایجان ، مانی و سبب خام خبرها ، در آذربایجان و تبریز آبان برادری نام ظهیری ، در اداره بهداشت ، تنظیم کارخانه و توسط دوستی خاص بهایان جوانی تیره و همچنین توسط تخمین نام گرم به روشنی کارخانه جادوشم در آذربایجان و تبلیغ و فعالیت میباید ، نام ظهیری آذربایجان و کرمانستان بهایان میباید که

۸۲۸-۹۰۰

۱۱۹۹۸۸

محرمانه

تاریخ : _____

محل : _____

۱۵۵/۱۵۵

سند شماره دوازده

گزارش آماری
 تاریخ: _____

ردیف: _____

موضوع: _____

۱- شماره پایان کار: ۷ - شماره گزارش: ۲۷-۱
 ۲- تاریخ گزارش: ۸ - تاریخ اطلاع: _____
 ۳- مکان: _____
 ۴- تاریخ رسیدن خبر به دست مدیر عامل: ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به دست مدیر عامل: ۱۱
 ۵- تاریخ: ۱۱ - تاریخ: _____
 ۶- اطلاعات اضافی: _____

موضوع: _____

۱- گزارش کارخانه: تعیین میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی
 ۲- میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی
 ۳- میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی
 ۴- میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی

تاریخ: _____
 امضاء: _____
 مهر: _____

سند شماره نوزده

گزارش آماری
 تاریخ: _____

ردیف: _____

موضوع: _____

۱- شماره پایان کار: ۷ - شماره گزارش: ۲۷-۱
 ۲- تاریخ گزارش: ۸ - تاریخ اطلاع: _____
 ۳- مکان: _____
 ۴- تاریخ رسیدن خبر به دست مدیر عامل: ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به دست مدیر عامل: ۱۱
 ۵- تاریخ: ۱۱ - تاریخ: _____
 ۶- اطلاعات اضافی: _____

موضوع: _____

۱- میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی
 ۲- میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی
 ۳- میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی
 ۴- میزان بهره‌مندی از ظرفیت اسمی دستگاه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی

تاریخ: _____
 امضاء: _____
 مهر: _____

سند شماره هجده

کرمان راهسویب ساری
آذربایجان

درجه فوریت :
۱ - از قبیل راهسویب استان آذربایجان خاوی
۲ - به ترتیب سرپرست اداره اطلاعات
۳ - منتهی :
۴ - تاریخ : ۲۸/۸/۵۲
۵ - تاریخ رسیدن خبر به شرح : ۱۰/۹/۵۲
۶ - پیوست :
۷ - علاصات حائقی : ۱۲ - گریزانگان :

موضوع :
سرپرست سالی است مسئولین کارخانه سوس کولا هر ماه ملحق در اختیار آقای رضایی
که مسئول روی انباری انتقال داشته و یکی از اعضای فعال بهایبان است نیز می باشد
قرارداد و واکنش بهایبان شهری به توی و ده تیر و آبان و بهمن تاریخ مذکور
شهر: رزن می باشد .

ارزایی : آقای صفت خبر در روز سه شنبه ۲۸/۸/۵۲
تاریخ : ۲۸/۸/۵۲

۵۲۵-۳-۴

محمد رسولگنجانی

۱۳۸۱/۸/۲۸

لیتای بندگی حائقی

کرمان راهسویب ساری
آذربایجان

درجه فوریت :
۱ - شهریان استان آذربایجان خاوی
۲ - ریاست اداره اطلاعات
۳ - منتهی :
۴ - تاریخ : ۲۸/۸/۵۲
۵ - تاریخ رسیدن خبر به شرح : ۱۰/۹/۵۲
۶ - پیوست :
۷ - علاصات حائقی : ۱۲ - گریزانگان :

موضوع :
خبر رسیدن سالی است آقای جیت سازاگن شهریان گیم را بطه بین بهایبان شهریان رسام
شهرستانهای ایران جهانمند در تاریخ ۲۸/۸/۵۲ از تهران به شهر رزن و در حد در گذار رزن
روایت داد اسامی سکونت و تاریخ و جهت هزار تیران بهمن و آبان بهایبان شهریان گیم
تاریخ زخم ارسال شده بود تحویل و وسطا " آقای جیت ساهه میفرستد بیرونه بون-تین-تر
ایلات و رنگبگور ریز ۲۸/۸/۵۲ شهریان گیم تهران ترک نموده است .

ارزایی : با احتمال نفوذ جیت از راه
تاریخ : ۲۸/۸/۵۲

۵۲۵-۳-۴

محمد رسولگنجانی

۱۳۸۱/۸/۲۸

لیتای بندگی حائقی

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
آرشیو

طبقه بندی حفاظتی

درجه فوریت

- ۱- از : شهرهای استان آذربایجان خاوری ۷ - شماره گزارش : ۵۱-۱۴۷
- ۲- به : تیمسار ریاست ادارات اطلاعات ۸ - تاریخ گزارش : ۲۵/۳/۵۳
- ۳- منشاء : ۹ - تاریخ وقوع :
- ۴- منبع : ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع : ۲۵/۳/۵۳
- ۵- پیوست : ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر به رهبر عملیات : ۲۵/۳/۵۳
- ۶- ملاحظات حفاظتی : ۱۲ - گیرندگان : ریاست ساواک استان

موضوع : عطف/بیرو

طبق اطلاع اخیراً دانشجویان سال اول رشته ریاضی شهرام همس خانی که بهائی میباشند
سایر دانشجویان دانشگاه آذربایجان را به پیروی از سبک بهائیت تشویق نموده و اظهار
میدارد که به از کشورهای انگلیس و شوروی جهت تشکیل کمیته بهائیت کمک مادی میشود %

۲۳۹

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی
۱۳۸۱/۱۱/۲۵
سید

بسیار محترم واردر
ارزبایی :
نظریه : جهت آگاهی و بهره برداری
طبقه بندی حفاظتی
۵-۳-۸۲۸